

MILLIY MUSIQA SAN'ATINI O'QUVCHILAR ONGIGA SINGDIRISH USLUBLARI

Qo`qon davlat universiteti katta o`qituvchisi

G. E. Shodiyeva

Annotatsiya. Ushbu maqolada milliy musiqaning barkamol avlodni ma'naviy yetuk qilib tarbiyalashda ahamiyati, milliy musiqa san'atini o'quvchilarga chuqur o'rgatish va ongiga singdirishda samarali uslublar haqida so'z boradi.

Kalit iboralar: Milliy musiqa, tarbiyadagi ahamiyati, samarali uslublar, shaxsiga yo'naltirilgan yondashuv, AKT vositalaridan foydalanib o'qitish.

Azaldan ana'ana tarzida bizgacha etib kelgan va davr taqozosi bilan zamonaviy rivoj topib kelayotgan xalq musiqasini o'rganish hozirgi kunda har doimgidan ham ahamiyatlidir. Chunki, hozirgi umumbashariyat madaniyatlarining o'zaro ta'siri davrida milliy an'analarni saqlash, avaylash va ijodiyotni shunga asoslash juda muhim tarbiyaviy ahamiyat kasb etadi. Xalq musiqasining azaldan shakllanib kelgan bir qator yo'nalishlari mavjud. Xalq musiqasi, mumtoz musiqa, bastakorlik va kompozitorlik ijodiyoti shular jumlasidandir. Mumtoz musiqa merosimiz tarkibidan o'rin olgan namunalar an'anaviy musiqa deb yuritilib kelingan.

Milliy musiqa san'ati — xalqning ruhiy dunyosi, tarixiy xotirasi va madaniy merosining ajralmas qismidir. O'zbek xalqining boy musiqiy an'analari, asrlar osha sayqal topib kelayotgan navolari, dostonlari, ashula va kuy shakllari yosh avlod tarbiyasida g'oyat muhim o'rin tutadi. Bugungi globallashuv jarayonida o'quvchilarning qalbi va ongiga milliy musiqiy merosni chuqur singdirish — pedagog oldidagi dolzarb vazifalardan biridir.

Milliy musiqaning barkamol avlodni ma'naviy yetuk qilib tarbiyalashda ahamiyati beqiyosdir.

Milliy musiqa orqali o'quvchilarda quyidagi ijobiy fazilatlar shakllanadi:

- Vatanparvarlik tuyg'usi;
- Estetik did va badiiy tafakkur;
- Ma'naviy poklik, hayotga ijobiy qarash;
- Madaniy merosga hurmat.

Albatta, bu jarayonda musiqiy asarlarning ohangdorligi, mazmuni, kuy va ritm orqali inson qalbiga ta'sir o'tkazish qudrati muhim rol o'ynaydi.

Milliy musiqani bolalarga o'rgatishdagi asosiy uslublar haqida to'xtalib o'tamiz.

Milliy musiqa san'atini o'quvchilarga chuqur o'rgatish va ongiga singdirishda quyidagi uslublar samarali hisoblanadi:

a) Illyustrativ-uslub (namunali ijro)

Bu uslubda o'qituvchi yoki musiqiy asbob ijrochisi o'quvchilarga milliy kuy yoki ashulani jonli ijro etib namoyish qiladi. Bu o'quvchilarda tinglash madaniyati va qiziqishni uyg'otadi.

b) Dialogik uslub

O'quvchi va o'qituvchi o'rtasida savol-javob, fikr almashish orqali musiqiy asarlarning mazmuni, tarixi va hissiy ta'siri tahlil qilinadi.

c) Taqqoslash metodi

Milliy musiqiy asarlarni boshqa xalqlar musiqasi bilan taqqoslash orqali o'quvchilarda milliy o'ziga xoslik haqida chuqurroq tushuncha shakllanadi.

d) Amaliy ijrochilik usuli

O'quvchilarni milliy cholg'ularda (doira, dutor, rubob) kuy chalishga o'rgatish, xalq qo'shiqlarini kuylashga undash orqali ularni faol ijodkor sifatida jalb qilish.

e) Integratsiyalashgan uslub

Milliy musiqani tarix, adabiyot va san'at fanlari bilan bog'lab, chuqur tahlil qilish imkonini beradi. Masalan, Maqom yo'llarini dostonlar, folklor namunalaridagi qahramonlar bilan bog'lash.

Milliy musiqani o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan yondashuv asosida o'qitilsa uni o'zlashtirish ancha osonroq bo'ladi.

Har bir o'quvchining didi, qiziqishi va qobiliyatini inobatga olib, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida quyidagi ishlarni amalga oshirish mumkin:

- Individual repertuar tanlash;
- Talantli o'quvchilar bilan alohida mashg'ulotlar;
- Ijodiy topshiriqlar: milliy mavzuda qo'shiq yaratish, matnga kuy bastalash;
- Guruhiy chiqishlar va ansambllar tashkil qilish.

Hozirgi zamon texnika zamoni bo'lib milliy musiqani zamonaviy AKT vositalaridan foydalanib o'qitish samarali usullardan biri hisoblanadi.

Multimedia, audio-video texnologiyalar yordamida milliy musiqani vizual va eshitiladigan tarzda taqdim etish o'quvchilarning qiziqishini yanada oshiradi. Masalan:

- Maqomlarning videodarslari;
- Mashhur bastakorlar hayoti va ijodi haqida film va slaydlar;
- Raqamli cholg'ular orqali o'rganish.

Yana bir uslub bu bolalarni Milliy bayram va tadbirlarda ishtirok etishidir. Chunki, Navroʻz, Mustaqillik kuni, Oʻzbek tili kuni kabi bayramlarda oʻquvchilar milliy kuylar, raqslar va ashulalar orqali faol ishtirok etishlari, ularni sahnada ijro etishlari milliy identitetni mustahkamlaydi.

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, milliy musiqa sanʼatini oʻquvchilarning ongiga singdirish — bu nafaqat taʼlim, balki tarbiya, maʼnaviyat va madaniyatning uzviy birlashgan jarayonidir. Uslub va yondashuvlar toʻgʻri tanlanganda, musiqaning tarbiyaviy kuchi orqali oʻquvchilar qalbida milliy gʻurur, estetik sezgi va vatanparvarlik tuygʻulari shakllanadi. Bu esa barkamol avlodni voyaga yetkazishda muhim vositadir.

Musiqa oʻzining tabiiyligi bilan xalq hayotiga kirib borsa, yosh avlodni mardlikka, halollikka chaqirish bilan birga ona Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalash, ezgulikka unday olsa bunday musiqa va qoʻshiqlar eʼzozlanadi, avloddan-avlodga oʻtib yashaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. Shodiyeva, G. "MUSIQA MASHGʻULOTLARIDA AXBOROT KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH." *Interpretation and researches* 1.1 (2023).
2. Shodiyeva, G. E. "COMPETENT APPROACH TO EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN."
3. (2 Shodiyeva, Gavxar Imindjanovna. "BOLALARNI MAKTAB TAʼLIMIGA TAYYORLASHNING PSIXOLOGIK JIHATLARI." *Oriental Art and Culture* 4.1 (2023): 111-121.023).
4. Shodiyeva, Gavhar Emindjanova. "MUSIQA DARSLARIDA RITMIK HARAKATLAR VA ULARNING AHAMIYATI." *Oriental Art and Culture* 4.2 (2023): 410-414.

5. Shodiyeva, Gavhar Emindjanova. "MUSIQA QOBILIYARINI RIVOJLANTIRISHNING SHARTSHAROITLARI." *Oriental Art and Culture* 4.2 (2023): 296-302.
6. Shodieva, Gavkhar Eminjonovna. "Reflections on Specific Types of Lessons." *International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology*.
7. Askarova, S. M. (2023). Internet ethics and internet ethics in the information society. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(3), 63-65.
8. Аскарлова, Сохибахон Мухаммаджоновна. "Особенности певческого мастерства школьников в подростковом возрасте." *Oriental Art and Culture* 4.1 (2023): 874-878.
9. Askarova, S. "DEFECTS IN THE VOICE OF PUPILS AND WAYS TO ELIMINATE IT." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 10.11 (2022): 418-420.
10. Askarova, S. M. "EDUCATION OF SINGING SKILLS IN PRESCHOOL CHILDREN." (2023).
11. Asqarova, S. "XOR VA XORSHUNOSLIK FANI DARSLARIDA KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH." *Eurasian Journal of Academic Research* 2.7 (2022): 62-65.